

Dopady změny klimatu na porosty dubu (*Quercus robur*, *Quercus petraea*) v Karpatech

Průměrná teplota nejteplejšího měsíce v období 1961-1990

Tomáš Hlásný, Jiří Trombik, Ivan Barka, Laura Dobor, Zoltán Barcza

Úvodní informace

Karpaty představují největší horské pásmo v Evropě procházející Českou republikou, Rakouskem, Slovenskem, Polskem, Maďarskem, Ukrajinou, Rumunskem a Srbskem.

Na přeshraniční hodnocení zranitelnosti ekosystémů v Karpatech v důsledku očekávané změny klimatu je v současnosti zaměřeno více evropských i národních iniciativ. Zranitelnost lesů v Karpatech souvisí jak s jejich managementem, který ve více oblastech vykazuje známky neudržitelnosti, tak i s očekávanou změnou klimatu, v důsledku které dochází k ohrožení porostů suchem i změnou distribucí a populační dynamikou některých škůdců.

Dub letní (*Quercus robur*) a dub zimní (*Quercus petraea*) jsou dřeviny rozšířené po celých Karpatech, zejména v nižších nadmořských výškách. Jsou charakteristické relativně vysokou tolerancí vůči nedostatku vláhy a tepla. V minulosti byly duby značně poškozovány tracheomykózami, v současnosti patří k nejvýznamnějším škodlivým činitelům různí defoliátoři. Vliv změny klimatu na duby v Karpatech podle projekce budoucího vývoje nebude kritický, naopak duby mají potenciál expanze do vyšších nadmořských výšek, kde mohou nahradit suchem zranitelný buk.

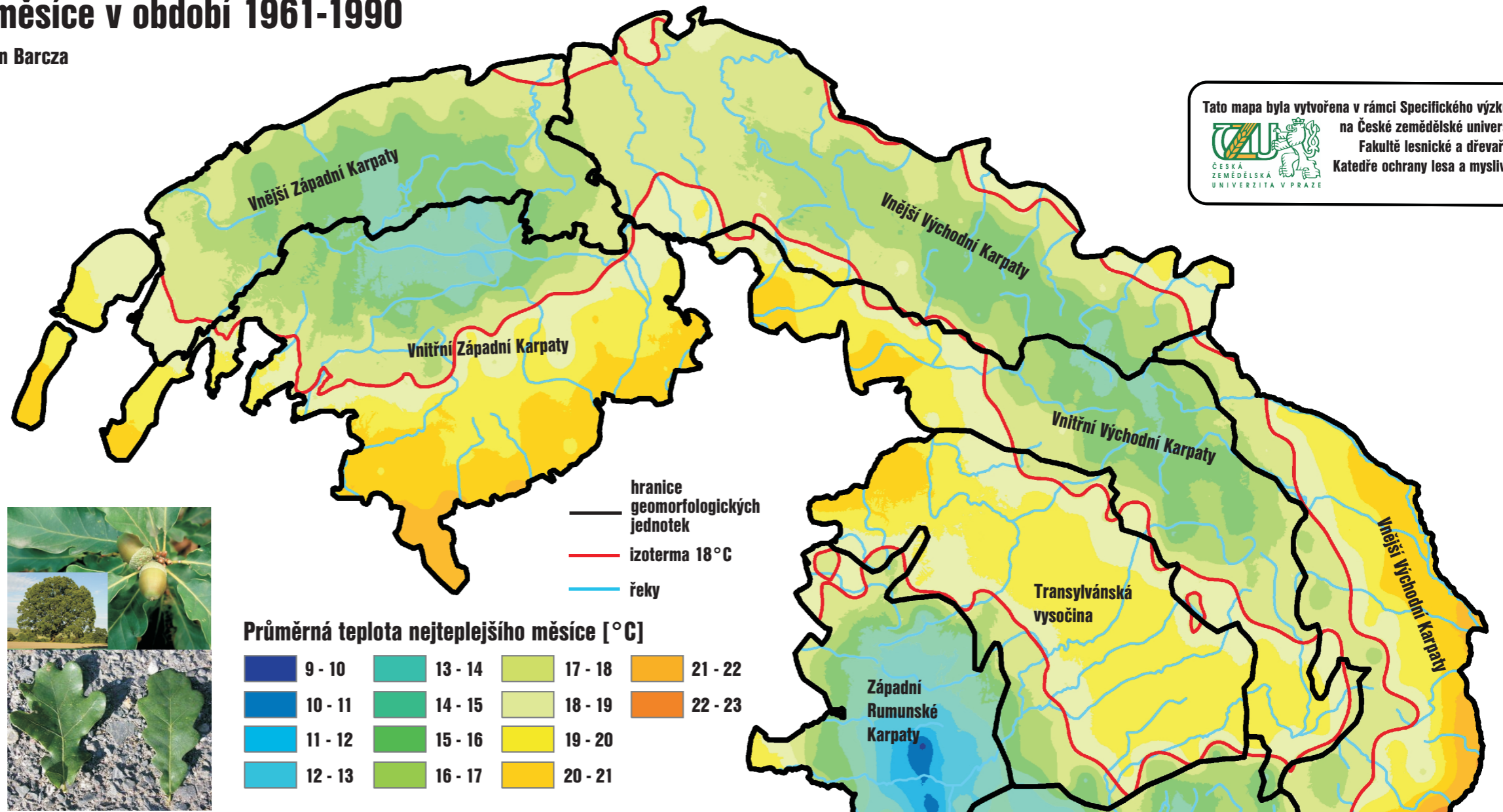
Průměrná teplota nejteplejšího měsíce, společně s průměrnou roční teplotou vzduchu, je jedním z faktorů určujících horní distribuční limit dřevin. Ovlivňuje jak rozšíření dřevin na gradientu zeměpisné šířky, tak i nadmořské výšky. V souvislosti se změnou klimatu dochází ke zmiřování teplotního limitu ve větších výškách a šířkách, což může vyvolat expanzi dřevin a zlepšení produkce. Zvýšená teplota vzduchu může v chladných polohách taktéž urychlit rozklad mrtvého dřeva a opadu, a tím zvýšit dostupnost živin. V nižších nadmořských výškách je průměrná teplota nejteplejšího měsíce významná z hlediska možného stresu dřevin teplem, jakož i faktor podmiňující evaporaci a dostupnost vláhy.

Použitá data

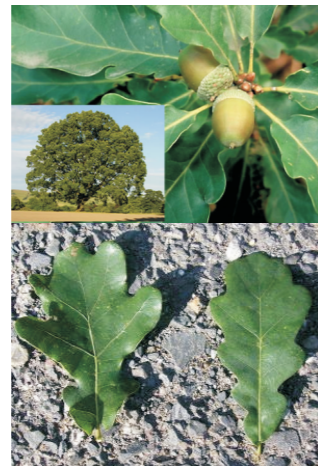
Data o rozšíření dřevin v Karpatech byla převzata z celoevropského statistického mapování dřevin na základě dat národních inventarizací lesa, prediktivního mapování a národních lesnických statistik (Brus a kol. 2011). Výsledkem jsou rastrové mapy s rozlišením 1x1 km, nesoucí informace o zastoupení dané dřeviny. Pro účely této práce byly mapy korigovány na základě dat Corine Landcover.

Klimatická data za období 1951-2007 byla převzata z databáze E-OBS (Haylok a kol. 2008). Data o budoucím klimatu (2007-2100) byla převzata z výsledků projektu ENSEMBLES (van der Linden and Mitchell, 2009). Pro potřeby vytvoření klimatických map Karpat byla použita interpolační technika krigování s externím driftem (Hudson and Wackernagel 1994, Goovaerts 2000), přičemž byla použita nadmořská výška jako podpůrná proměnná, korelována s většinou klimatických prvků. Klimatické mapy byly vytvořeny pro tři časová období - referenční klima (1961-1990), klima v blízké budoucnosti (2021-2050) a klima ve vzdálené budoucnosti (2071-2100).

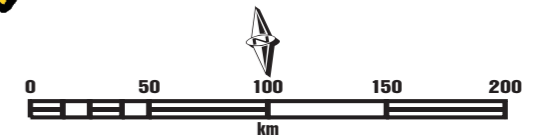
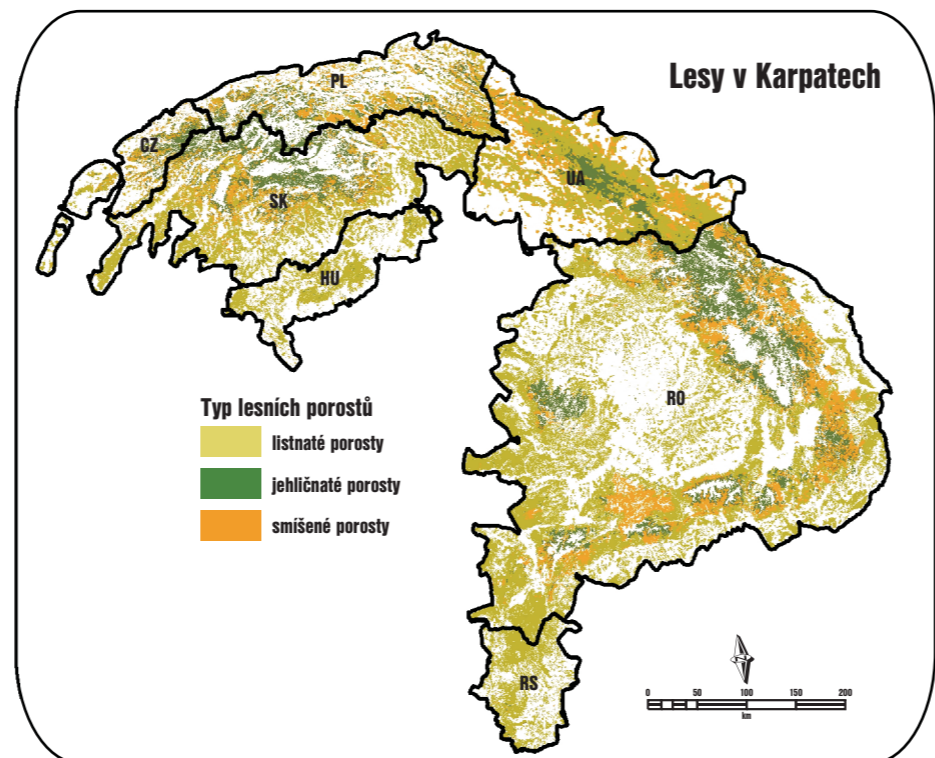
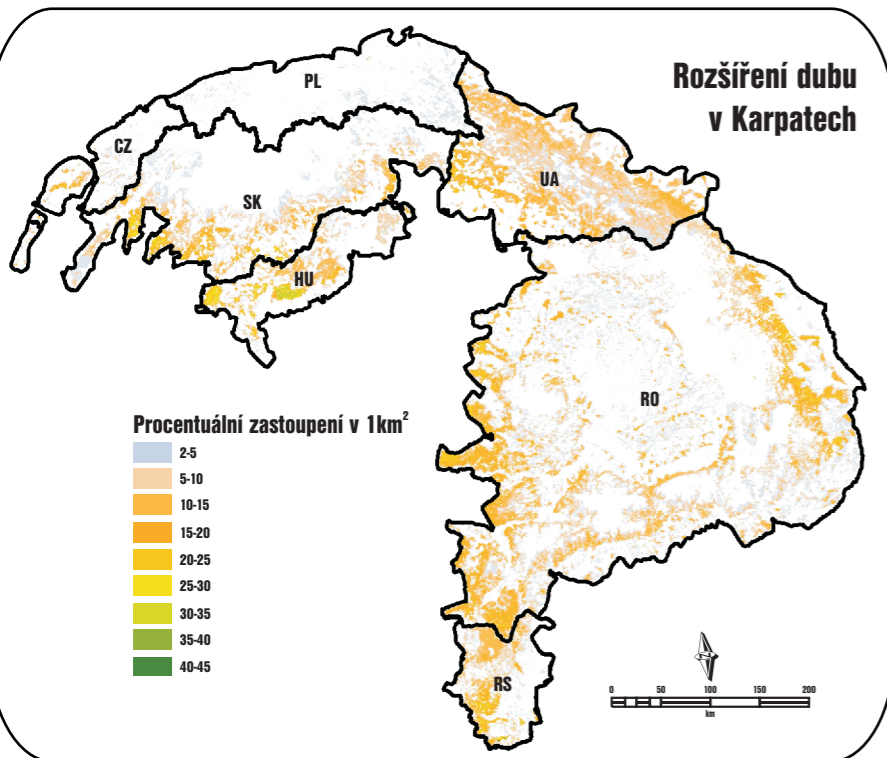
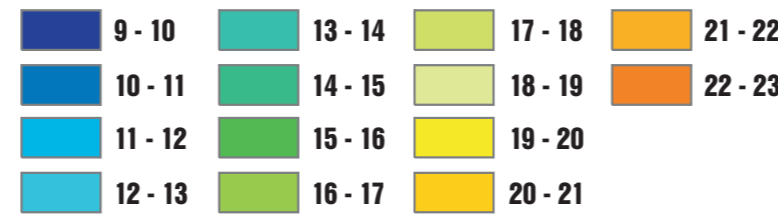
Pro hodnocení dopadů změny klimatu na lesy v Karpatech byla použita série bioklimatických proměnných podle Fang a Lechowicz (2006).

Tato mapa byla vytvořena v rámci Specifického výzkumu na České zemědělské univerzitě, Fakultě lesnické a dřevařské, Katedře ochrany lesa a myslivosti

Průměrná teplota nejteplejšího měsíce [°C]

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE DAT

Brus, D. J., Hengeveld, G. M., Walvoort, D. J. J., Goedhart, P. W., Heidema, A. H., Nabuurs, G. J., & Gunia, K. (2011). Statistical mapping of tree species over Europe. *European Journal of Forest Research*, 145-157.

Fang, J., & Lechowicz, M. J. (2006). Climatic limits for the present distribution of beech (*Fagus L.*) species in the world. *Journal of Biogeography*, 33, 1804-1819.

Goovaerts, P. (2000). Geostatistical approaches for incorporating elevation into the spatial interpolation of rainfall. *Journal of Hydrology*, 228(1-2), 113-129.

Haylock, M. R., Hofstra, N., Klein Tank, A. M. G., Klok, E. J., Jones, P. D., & New, M. (2008). A European daily high-resolution gridded data set of surface temperature and precipitation for 1950-2006. *Journal of Geophysical Research*, 113(D20), D20119.

Hlásný, T., Barcza, Z., Fabrika, M., Balázs, B., Churkina, G., Pajtik, J., Sedmák, R., & Turčáni, M. (2011). Climate change impacts on growth and carbon balance of forests in Central Europe. *Climate Research*, 47(3), 219-236.

Hudson, G., & Wackernagel, H. (1994). Mapping temperature using kriging with external drift: Theory and an example from Scotland. *International Journal of Climatology*, 14(1), 77-91.

Jump, A. S., Hunt, J. M., & Peñuelas, J. (2006). "Rapid climate change-related growth decline at the southern range edge of *Fagus sylvatica*." *Global Change Biology* 12(11): 2163-2174.

van der Linden, P., Mitchell, J. F. B., 2009. ENSEMBLES: Climate Change and its Impacts: Summary of research and results from the ENSEMBLES project. Met Office Hadley Centre, FitzRoy Road, Exeter EX1 3PB, UK, 160pp.

Mátyás, C., Berki, I., Czúcz, B., Gálos, B., Móríc, N., & Raszovits, E. (2010). Future of Beech in Southeast Europe from the Perspective of Evolutionary Ecology. *Acta Silvatica & Lignaria Hungarica*, 6, 91-110.

Dopady změny klimatu na porosty dubu (*Quercus robur*, *Quercus petraea*) v Karpatech

Průměrná teplota nejteplejšího měsíce v období 2021-2050

Tomáš Hlásny, Jiří Trombik, Ivan Barka, Laura Dobor, Zoltán Barcza

Úvodní informace

Karpaty představují největší horské pásmo v Evropě procházející Českou republikou, Rakouskem, Slovenskem, Polskem, Maďarskem, Ukrajinou, Rumunskem a Srbskem.

Na přeshraniční hodnocení zranitelnosti ekosystémů v Karpatech v důsledku očekávané změny klimatu je v současnosti zaměřeno více evropských i národních iniciativ. Zranitelnost lesů v Karpatech souvisí jak s jejich managementem, který ve více oblastech vykazuje známky neudržitelnosti, tak i s očekávanou změnou klimatu, v důsledku které dochází k ohrožení porostů suchem i změnou distribucí a populační dynamikou některých škůdců.

Dub letní (*Quercus robur*) a dub zimní (*Quercus petraea*) jsou dřeviny rozšířené po celých Karpatech, zejména v nižších nadmořských výškách. Jsou charakteristické relativně vysokou tolerancí vůči nedostatku vláhy a tepla. V minulosti byly duby značně poškozovány tracheomykózami, v současnosti patří k nejvýznamnějším škodlivým činitelům různí defoliatoři. Vliv změny klimatu na duby v Karpatech podle projekce budoucího vývoje nebude kritický, naopak duby mají potenciál expanze do vyšších nadmořských výšek, kde mohou nahradit suchem zranitelný buk.

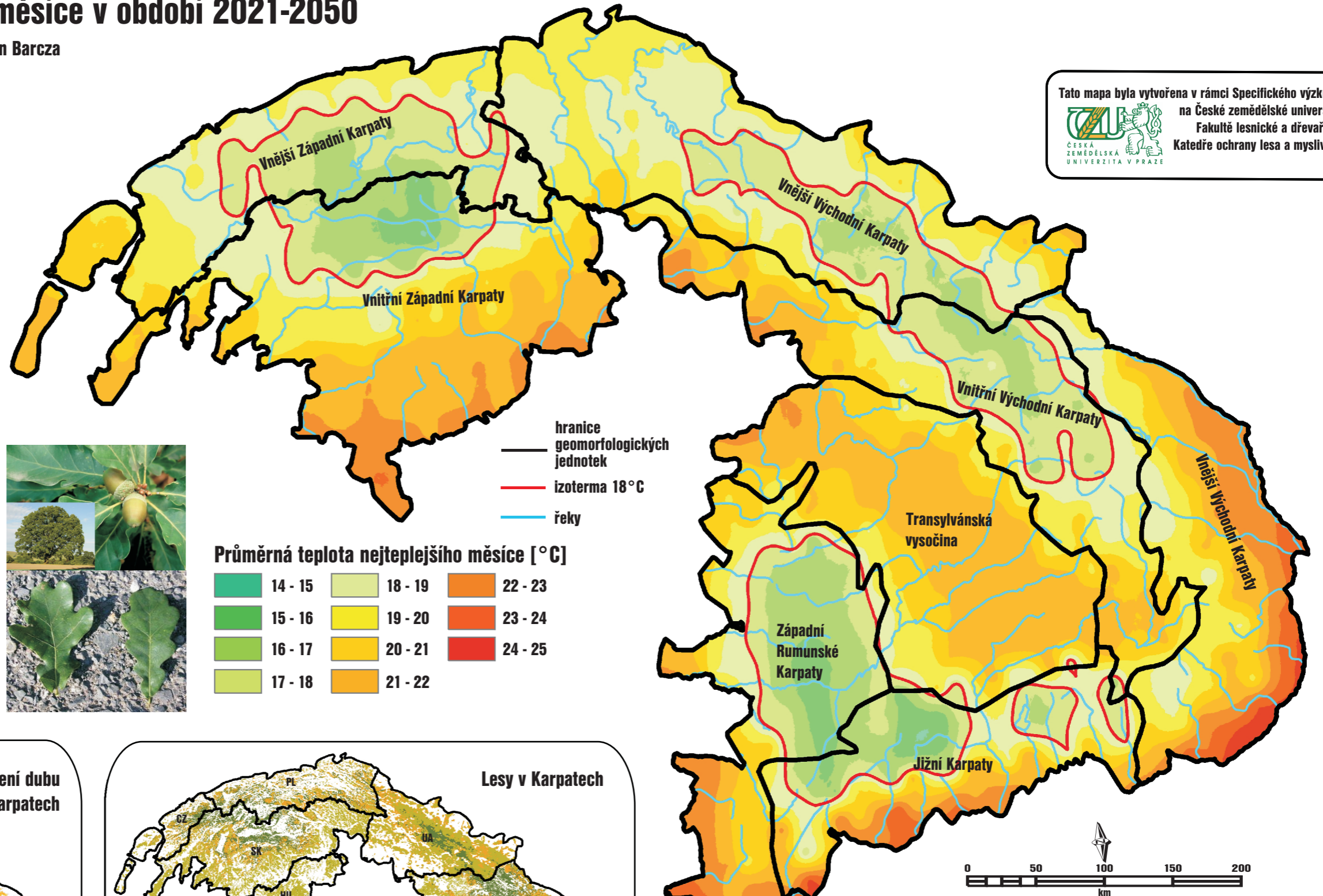
Průměrná teplota nejteplejšího měsíce, společně s průměrnou roční teplotou vzduchu, je jedním z faktorů určujících horní distribuční limit dřevin. Ovlivňuje jak rozšíření dřevin na gradientu zeměpisné šířky, tak i nadmořské výšky. V souvislosti se změnou klimatu dochází ke zmirňování teplotního limitu ve větších výškách a šířkách, což může vyvolat expanzi dřevin a zlepšení produkce. Zvýšená teplota vzduchu může v chladných polohách taktéž urychlit rozklad mrtvého dřeva a opadu, a tím zvýšit dostupnost živin. V nižších nadmořských výškách je průměrná teplota nejteplejšího měsíce významná z hlediska možného stresu dřevin teplem, jakož i faktor podmiňující evaporaci a dostupnost vláhy.

Použité data

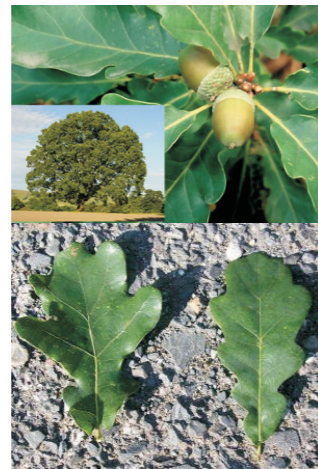
Data o rozšíření dřevin v Karpatech byla převzata z celoevropského statistického mapování dřevin na základě dat národních inventarizací lesa, prediktivního mapování a národních lesnických statistik (Brus a kol. 2011). Výsledkem jsou rastrové mapy s rozlišením 1x1 km, nesoucí informace o zastoupení dané dřeviny. Pro účely této práce byly mapy korigovány na základě dat Corine Landcover.

Klimatická data za období 1951-2007 byla převzata z databáze E-OBS (Haylock a kol. 2008). Data o budoucím klimatu (2007-2100) byla převzata z výsledků projektu ENSEMBLES (van der Linden and Mitchell, 2009). Pro potřeby vytvoření klimatických map Karpat byla použita interpolační technika krigování s externím driftem (Hudson and Wackernagel 1994, Goovaerts 2000), přičemž byla použita nadmořská výška jako podpůrná proměnná, korelována s většinou klimatických prvků. Klimatické mapy byly vytvořeny pro tři časová období - referenční klima (1961-1990), klima v blízké budoucnosti (2021-2050) a klima ve vzdálené budoucnosti (2071-2100).

Pro hodnocení dopadů změny klimatu na lesy v Karpatech byla použita série bioklimatických proměnných podle Fang a Lechowicz (2006).

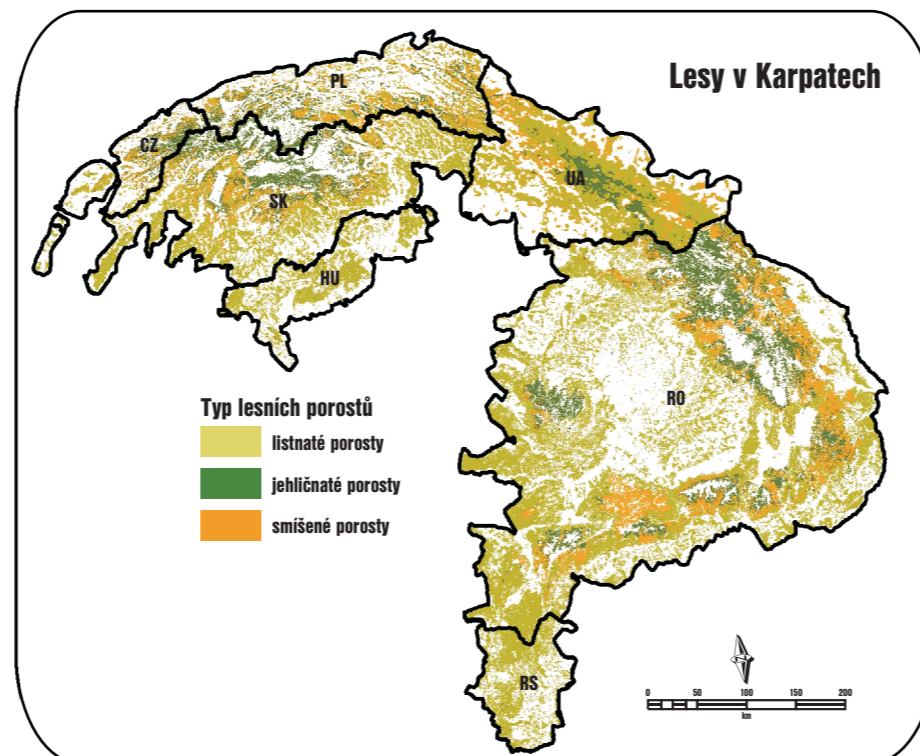
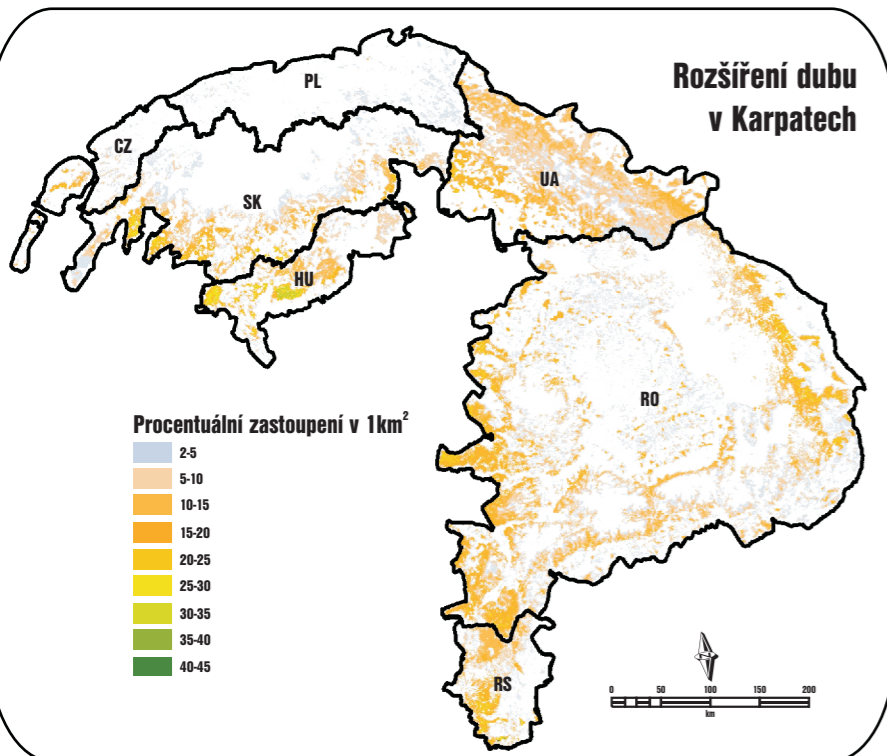

Tato mapa byla vytvořena v rámci Specifického výzkumu na České zemědělské univerzitě, Fakultě lesnické a dřevařské, Katedře ochrany lesa a myslivosti

Průměrná teplota nejteplejšího měsíce [°C]

14 - 15	18 - 19	22 - 23
15 - 16	19 - 20	23 - 24
16 - 17	20 - 21	24 - 25
17 - 18	21 - 22	

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE DAT

Brus, D. J., Hengeveld, G. M., Walvoort, D. J. J., Goedhart, P. W., Heidema, A. H., Nabuurs, G. J., & Gunia, K. (2011). Statistical mapping of tree species over Europe. *European Journal of Forest Research*, 145-157.

Fang, J., & Lechowicz, M. J. (2006). Climatic limits for the present distribution of beech (*Fagus L.*) species in the world. *Journal of Biogeography*, 33, 1804-1819.

Goovaerts, P. (2000). Geostatistical approaches for incorporating elevation into the spatial interpolation of rainfall. *Journal of Hydrology*, 228(1-2), 113-129.

Haylock, M. R., Hofstra, N., Klein Tank, A. M. G., Klok, E. J., Jones, P. D., & New, M. (2008). A European daily high-resolution gridded data set of surface temperature and precipitation for 1950-2006. *Journal of Geophysical Research*, 113(D20), D20119.

Hlásny, T., Barcza, Z., Fabrika, M., Balázs, B., Churkina, G., Pajtk, J., Sedmák, R. & Turčáni, M. (2011). Climate change impacts on growth and carbon balance of forests in Central Europe. *Climate Research*, 47(3), 219-236.

Hudson, G., & Wackernagel, H. (1994). Mapping temperature using kriging with external drift: Theory and an example from Scotland. *International Journal of Climatology*, 14(1), 77-91.

Jump, A. S., Hunt, J. M. & Peñuelas, J. 2006. "Rapid climate change-related growth decline at the southern range edge of *Fagus sylvatica*." *Global Change Biology* 12(11): 2163-2174.

van der Linden, P., Mitchell, J. F. B., 2009. ENSEMBLES: Climate Change and its Impacts: Summary of research and results from the ENSEMBLES project. Met Office Hadley Centre, FitzRoy Road, Exeter EX1 3PB, UK, 160pp.

Mátyás, C., Berki, I., Czúcz, B., Gálos, B., Möricz, N., & Raszlovits, E. (2010). Future of Beech in Southeast Europe from the Perspective of Evolutionary Ecology. *Acta Silvatica & Lignaria Hungarica*, 6, 91-110.

Dopady změny klimatu na porosty dubu (*Quercus robur*, *Quercus petraea*) v Karpatech

Průměrná teplota nejteplejšího měsíce v období 2071-2100

Tomáš Hlásny, Jiří Trombik, Ivan Barka, Laura Dobor, Zoltán Barcza

Úvodní informace

Karpaty představují největší horské pásmo v Evropě procházející Českou republikou, Rakouskem, Slovenskem, Polskem, Maďarskem, Ukrajinou, Rumunskem a Srbskem.

Na přeshraniční hodnocení zranitelnosti ekosystémů v Karpatech v důsledku očekávané změny klimatu je v současnosti zaměřeno více evropských i národních iniciativ. Zranitelnost lesů v Karpatech souvisí jak s jejich managementem, který ve více oblastech vykazuje známky neudržitelnosti, tak i s očekávanou změnou klimatu, v důsledku které dochází k ohrožení porostů suchem i změnou distribuce a populační dynamikou některých škůdců.

Dub letní (*Quercus robur*) a dub zimní (*Quercus petraea*) jsou dřeviny rozšířené po celých Karpatech, zejména v nižších nadmořských výškách. Jsou charakteristické relativně vysokou tolerancí vůči nedostatku vláhy a tepla. V minulosti byly duby značně poškozovány tracheomykózami, v současnosti patří k nejvýznamnějším škodlivým činitelům různí defoliatoři. Vliv změny klimatu na duby v Karpatech podle projekce budoucího vývoje nebude kritický, naopak duby mají potenciál expanze do vyšších nadmořských výšek, kde mohou nahradit suchem zranitelný buk.

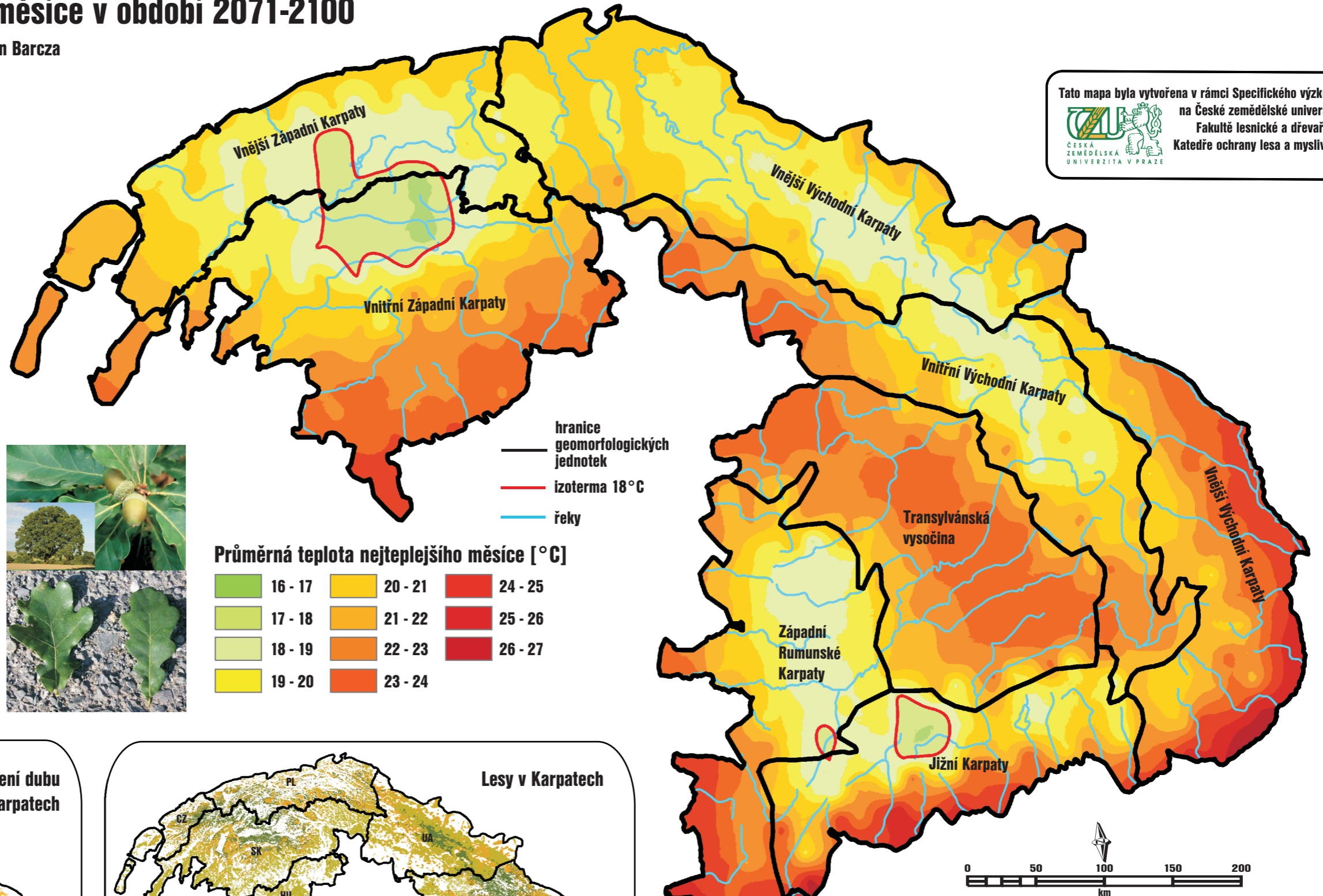
Průměrná teplota nejteplejšího měsíce, společně s průměrnou roční teplotou vzduchu, je jedním z faktorů určujících horní distribuční limit dřevin. Ovlivňuje jak rozšíření dřevin na gradientu zeměpisné šířky, tak i nadmořské výšky. V souvislosti se změnou klimatu dochází ke zmiřování teplotního limitu ve větších výškách a šířkách, což může vyvolat expanzi dřevin a zlepšení produkce. Zvýšená teplota vzduchu může v chladných polohách taktéž urychlit rozklad mrtvého dřeva a opadu, a tím zvýšit dostupnost živin. V nižších nadmořských výškách je průměrná teplota nejteplejšího měsíce významná z hlediska možného stresu dřevin teplem, jakož i faktor podmiňující evaporaci a dostupnost vláhy.

Použité data

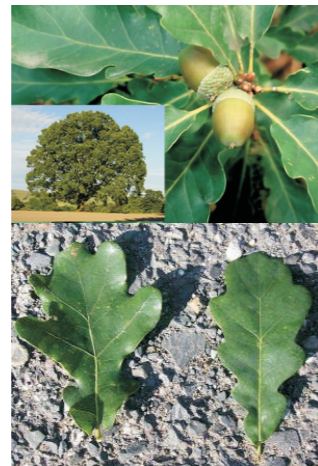
Data o rozšíření dřevin v Karpatech byla převzata z celoevropského statistického mapování dřevin na základě dat národních inventarizací lesa, prediktivního mapování a národních lesnických statistik (Brus a kol. 2011). Výsledkem jsou rastrové mapy s rozlišením 1x1 km, nesoucí informace o zastoupení dané dřeviny. Pro účely této práce byly mapy korigovány na základě dat Corine Landcover.

Klimatická data za období 1951-2007 byla převzata z databáze E-OBS (Haylok a kol. 2008). Data o budoucím klimatu (2007-2100) byla převzata z výsledků projektu ENSEMBLES (van der Linden and Mitchell, 2009). Pro potřeby vytvoření klimatických map Karpat byla použita interpolační technika krigování s externím driftem (Hudson and Wackernagel 1994, Goovaerts 2000), přičemž byla použita nadmořská výška jako podpůrná proměnná, korelována s většinou klimatických prvků. Klimatické mapy byly vytvořeny pro tři časová období - referenční klima (1961-1990), klima v blízké budoucnosti (2021-2050) a klima ve vzdálené budoucnosti (2071-2100).

Pro hodnocení dopadů změny klimatu na lesy v Karpatech byla použita série bioklimatických proměnných podle Fang a Lechowicz (2006).

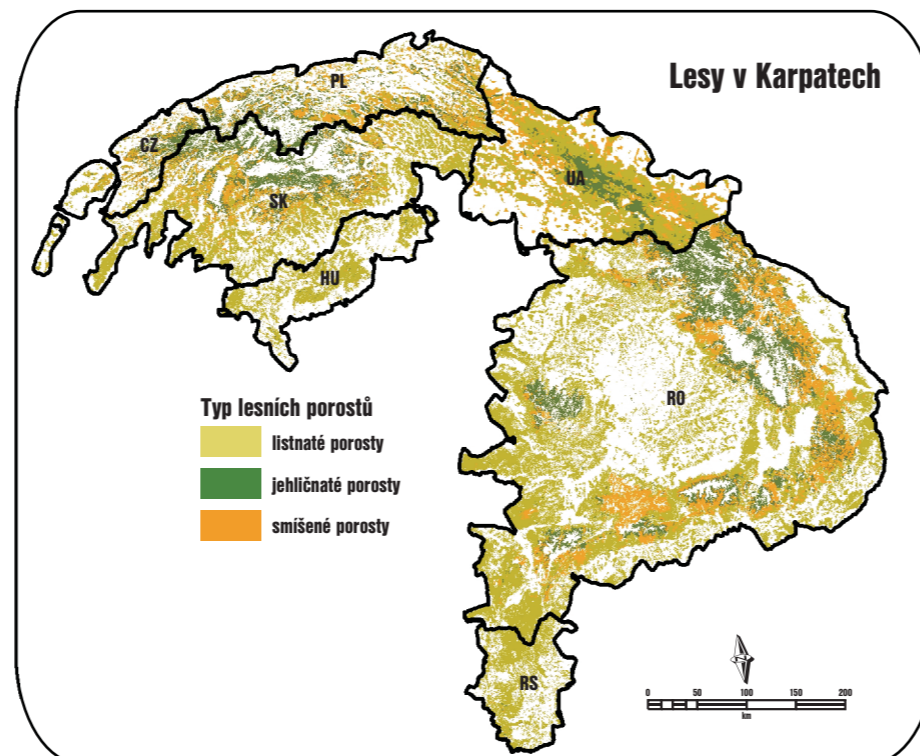
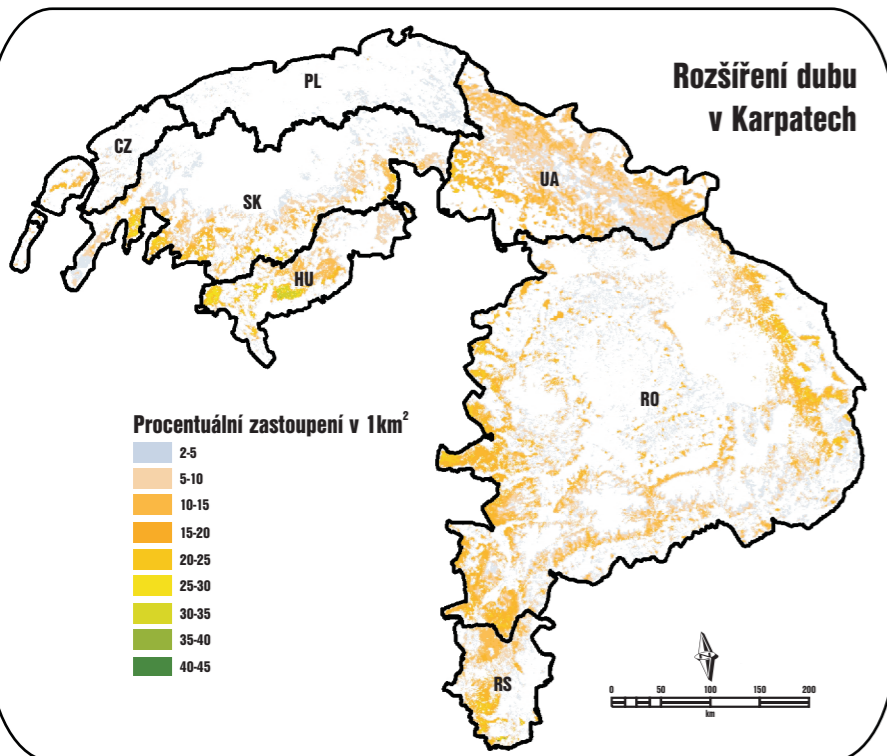

Tato mapa byla vytvořena v rámci Specifického výzkumu na České zemědělské univerzitě, Fakultě lesnické a dřevařské, Katedře ochrany lesa a myslivosti

Průměrná teplota nejteplejšího měsíce [°C]

16 - 17	20 - 21	24 - 25
17 - 18	21 - 22	25 - 26
18 - 19	22 - 23	26 - 27
19 - 20	23 - 24	

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE DAT

Brus, D. J., Hengeveld, G. M., Walvoort, D. J. J., Goedhart, P. W., Heidema, A. H., Nabuurs, G. J., & Gunia, K. (2011). Statistical mapping of tree species over Europe. *European Journal of Forest Research*, 145-157.

Fang, J., & Lechowicz, M. J. (2006). Climatic limits for the present distribution of beech (*Fagus L.*) species in the world. *Journal of Biogeography*, 33, 1804-1819.

Goovaerts, P. (2000). Geostatistical approaches for incorporating elevation into the spatial interpolation of rainfall. *Journal of Hydrology*, 228(1-2), 113-129.

Haylock, M. R., Hofstra, N., Klein Tank, A. M. G., Klok, E. J., Jones, P. D., & New, M. (2008). A European daily high-resolution gridded data set of surface temperature and precipitation for 1950-2006. *Journal of Geophysical Research*, 113(D20), D20119.

Hlásny, T., Barcza, Z., Fabrika, M., Balázs, B., Churkina, G., Pajtk, J., Sedmák, R. & Turčáni, M. (2011). Climate change impacts on growth and carbon balance of forests in Central Europe. *Climate Research*, 47(3), 219-236.

Hudson, G., & Wackernagel, H. (1994). Mapping temperature using kriging with external drift: Theory and an example from Scotland. *International Journal of Climatology*, 14(1), 77-91.

Jump, A. S., Hunt, J. M. & Peñuelas, J. 2006. "Rapid climate change-related growth decline at the southern range edge of *Fagus sylvatica*." *Global Change Biology* 12(11): 2163-2174.

van der Linden, P., Mitchell, J. F. B., 2009. ENSEMBLES: Climate Change and its Impacts: Summary of research and results from the ENSEMBLES project. Met Office Hadley Centre, FitzRoy Road, Exeter EX1 3PB, UK, 160pp.

Mátyás, C., Berki, I., Czúcz, B., Gálos, B., Mörz, N., & Raszovits, E. (2010). Future of Beech in Southeast Europe from the Perspective of Evolutionary Ecology. *Acta Silvatica & Lignaria Hungarica*, 6, 91-110.

Klimatická exponovanost dubu (*Quercus robur*, *Quercus petraea*) v Karpatech v období 2021-2050

Změna průměrné teploty nejteplejšího měsíce v období 2021-2050 oproti období 1961-1990

Tomáš Hlásny, Jiří Trombik, Ivan Barka, Laura Dobor, Zoltán Barcza

Úvodní informace

Karpaty představují největší horské pásmo v Evropě procházející Českou republikou, Rakouskem, Slovenskem, Polskem, Maďarskem, Ukrajinou, Rumunskem a Srbskem.

Na přeshraniční hodnocení zranitelnosti ekosystémů v Karpatech v důsledku očekávané změny klimatu je v současnosti zaměřeno více evropských i národních iniciativ. Zranitelnost lesů v Karpatech souvisí jak s jejich managementem, který ve více oblastech vykazuje známky neudržitelnosti, tak i s očekávanou změnou klimatu, v důsledku které dochází k ohrožení porostů suchem i změnou distribuce a populační dynamiky některých škůdců.

Dub letní (*Quercus robur*) a dub zimní (*Quercus petraea*) jsou dřeviny rozšířené po celých Karpatech, zejména v nižších nadmořských výškách. Jsou charakteristické relativně vysokou tolerancí vůči nedostatku vláhy a tepla. V minulosti byly duby značně poškozovány tracheomykózami, v současnosti patří k nejvýznamnějším škodlivým činitelům různí defoliatóři. Vliv změny klimatu na duby v Karpatech podle projekcí budoucího vývoje nebude kritický, naopak duby mají potenciál expanze do vyšších nadmořských výšek, kde mohou nahradit suchem zranitelný buk.

Průměrná teplota nejteplejšího měsíce, společně s průměrnou roční teplotou vzduchu, je jedním z faktorů určujících horní distribuční limit dřevin. Ovlivňuje jak rozšíření dřevin na gradientu zeměpisné šířky, tak i nadmořské výšky. V souvislosti se změnou klimatu dochází ke zmirňování teplotního limitu ve větších výškách a šířkách, což může vyvolat expanzi dřevin a zlepšení produkce. Zvýšená teplota vzduchu může v chladných polohách taktéž urychlit rozklad mrtvého dřeva a opadu, a tím zvýšit dostupnost živin. V nižších nadmořských výškách je průměrná teplota nejteplejšího měsíce významná z hlediska možného stresu dřevin teplem, jakož i faktor podmiňující evaporaci a dostupnost vláhy.

Použitá data

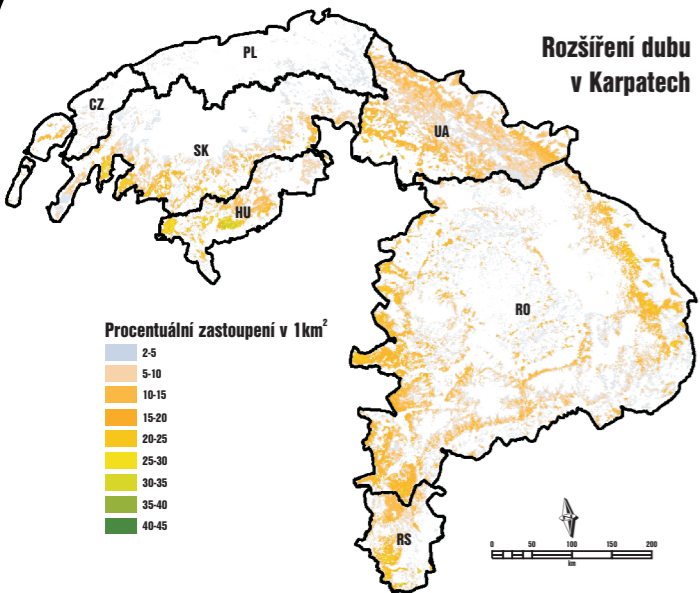
Data o rozšíření dřevin v Karpatech byla převzata z celoevropského statistického mapování dřevin na základě dat národních inventarizací lesa, prediktivního mapování a národních lesnických statistik (Brus a kol. 2011). Výsledkem jsou rastrové mapy s rozlišením 1x1 km, nesoucí informace o zastoupení dané dřeviny. Pro účely této práce byly mapy korigovány na základě dat Corine Landcover.

Klimatická data za období 1951-2007 byla převzata z databáze E-OBS (Haylok a kol. 2008). Data o budoucím klimatu (2007-2100) byla převzata z výsledků projektu ENSEMBLES (van der Linden a Mitchell, 2009). Pro potřeby vytvoření klimatických map Karpat byla použita interpolací technika krigování s externím driftem (Hudson a Wackernagel 1994, Goovaerts 2000), přičemž byla použita nadmořská výška jako podpurná proměnná korelovaná s většinou klimatických prvků. Klimatické mapy byly vytvořeny pro tři časové období – referenční klima (1961-1990), klima v blízké budoucnosti (2021-2050) a klima ve vzdálené budoucnosti (2071-2100).

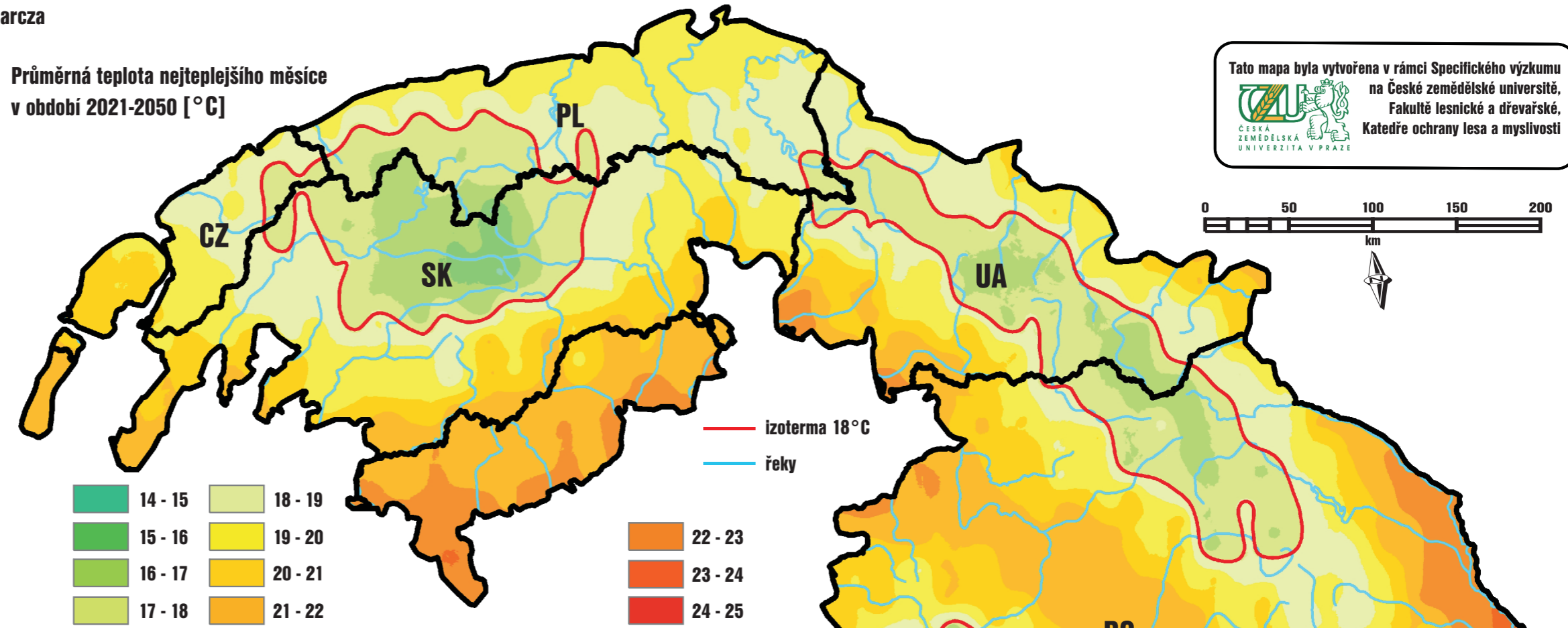
Pro hodnocení dopadů změny klimatu na lesy v Karpatech byla použita série bioklimatických proměnných podle Fang a Lechowicz (2006).

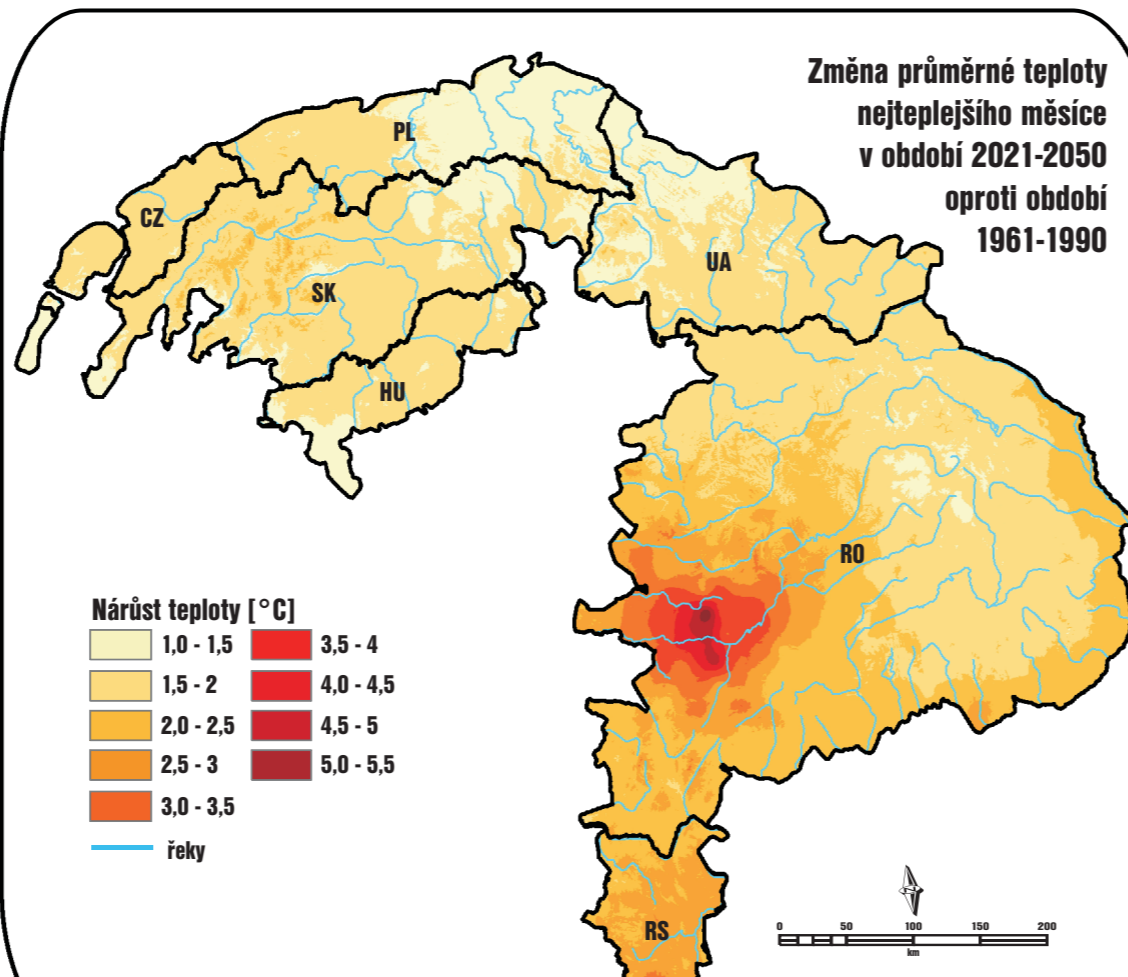
Rozšíření dubu v Karpatech

Průměrná teplota nejteplejšího měsíce v období 2021-2050 [°C]

Změna průměrné teploty nejteplejšího měsíce v období 2021-2050 oproti období 1961-1990

Tato mapa byla vytvořena v rámci Specifického výzkumu na České zemědělské univerzitě, Fakultě lesnické a dřevařské, Katedře ochrany lesa a myslivosti

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE DAT

Brus, D. J., Hengeveld, G. M., Walvoort, D. J. J., Goedhart, P. W., Heidema, A. H., Nabuurs, G. J., & Gunia, K. (2011). Statistical mapping of tree species over Europe. *European Journal of Forest Research*, 145-157

Fang, J., & Lechowicz, M. J. (2006). Climatic limits for the present distribution of beech (*Fagus L.*) species in the world. *Journal of Biogeography*, 33, 1804-1819.

Goovaerts, P. (2000). Geostatistical approaches for incorporating elevation into the spatial interpolation of rainfall. *Journal of Hydrology*, 228(1-2), 113-129.

Haylock, M. R., Hofstra, N., Klein Tank, A. M. G., Klok, E. J., Jones, P. D., & New, M. (2008). A European daily high-resolution gridded data set of surface temperature and precipitation for 1950-2006. *Journal of Geophysical Research*, 113(D20), D20119.

Hlásny, T., Barcza, Z., Fabrika, M., Balázs, B., Churkina, G., Pajtk, J., Sedmák, R. & Turčáni, M. (2011). Climate change impacts on growth and carbon balance of forests in Central Europe. *Climate Research*, 47(3), 219-236.

Hudson, G., & Wackernagel, H. (1994). Mapping temperature using kriging with external drift: Theory and an example from Scotland. *International Journal of Climatology*, 14(1), 77-91.

Jump, A. S., Hunt, J. M. & Peñuelas, J. 2006. "Rapid climate change-related growth decline at the southern range edge of *Fagus sylvatica*." *Global Change Biology* 12(11): 2163-2174.

van der Linden, P., Mitchell, J. F. B., 2009. ENSEMBLES: Climate Change and its Impacts: Summary of research and results from the ENSEMBLES project. Met Office Hadley Centre, FitzRoy Road, Exeter EX1 3PB, UK, 160pp.

Mátyás, C., Berki, I., Czucz, B., Gálos, B., Móríc, N., & Rasztovis, E. (2010). Future of Beech in Southeast Europe from the Perspective of Evolutionary Ecology. *Acta Silvatica & Lignaria Hungarica*, 6, 91-110.

Klimatická exponovanost dubu (*Quercus robur*, *Quercus petraea*) v Karpatech v období 2071-2100

Změna průměrné teploty nejteplejšího měsíce v období 2071-2100 oproti období 1961-1990

Tomáš Hlásny, Jiří Trombik, Ivan Barka, Laura Dobor, Zoltán Barcza

Úvodní informace

Karpaty představují největší horské pásmo v Evropě procházející Českou republikou, Rakouskem, Slovenskem, Polskem, Maďarskem, Ukrajinou, Rumunskem a Srbskem.

Na přeshraniční hodnocení zranitelnosti ekosystémů v Karpatech v důsledku očekávané změny klimatu je v současnosti zaměřeno více evropských i národních iniciativ. Zranitelnost lesů v Karpatech souvisí jak s jejich managementem, který ve více oblastech vykazuje známky neudržitelnosti, tak i s očekávanou změnou klimatu, v důsledku které dochází k ohrožení porostů suchem i změnou distribuce a populační dynamiky některých škůdců.

Dub letní (*Quercus robur*) a dub zimní (*Quercus petraea*) jsou dřeviny rozšířené po celých Karpatech, zejména v nižších nadmořských výškách. Jsou charakteristické relativně vysokou tolerancí vůči nedostatku vláhy a tepla. V minulosti byly duby značně poškozovány tracheomykózami, v současnosti patří k nejvýznamnějším škodlivým činitelům různí defoliatóři. Vliv změny klimatu na duby v Karpatech podle projekcí budoucího vývoje nebude kritický, naopak duby mají potenciál expanze do vyšších nadmořských výšek, kde mohou nahradit suchem zranitelný buk.

Průměrná teplota nejteplejšího měsíce, společně s průměrnou roční teplotou vzduchu, je jedním z faktorů určujících horní distribuční limit dřevin. Ovlivňuje jak rozšíření dřevin na gradientu zeměpisné šířky, tak i nadmořské výšky. V souvislosti se změnou klimatu dochází ke zmirňování teplotního limitu ve větších výškách a šířkách, což může vyvolat expanzi dřevin a zlepšení produkce. Zvýšená teplota vzduchu může v chladných polohách taktéž urychlit rozklad mrtvého dřeva a opadu, a tím zvýšit dostupnost živin. V nižších nadmořských výškách je průměrná teplota nejteplejšího měsíce významná z hlediska možného stresu dřevin teplem, jakož i faktor podmiňující evaporaci a dostupnost vláhy.

Použité data

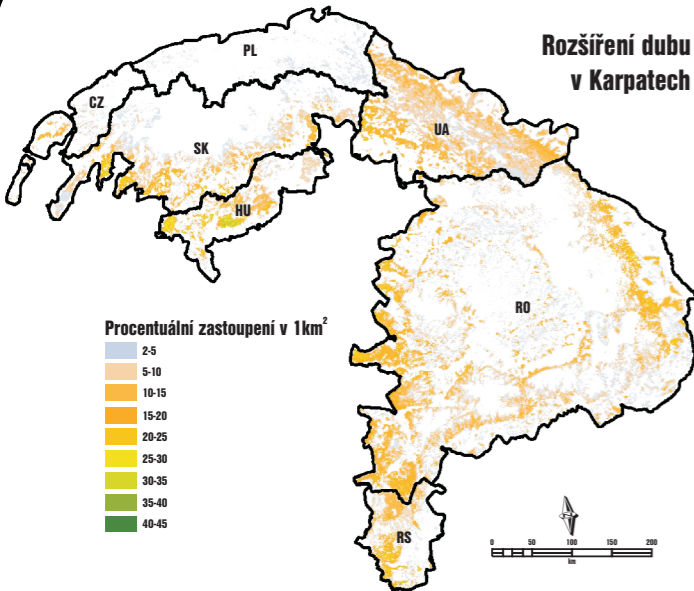
Data o rozšíření dřevin v Karpatech byla převzata z celoevropského statistického mapování dřevin na základě dat národních inventarizací lesa, prediktivního mapování a národních lesnických statistik (Brus a kol. 2011). Výsledkem jsou rastrové mapy s rozlišením 1x1 km, nesoucí informace o zastoupení dané dřeviny. Pro účely této práce byly mapy korigovány na základě dat Corine Landcover.

Klimatická data za období 1951-2007 byla převzata z databáze E-OBS (Haylock a kol. 2008). Data o budoucím klimatu (2071-2100) byla převzata z výsledků projektu ENSEMBLES (van der Linden a Mitchell, 2009). Pro potřeby vytvoření klimatických map Karpat byla použita interpolací technika krigování s externím driftem (Hudson and Wackernagel 1994, Goovaerts 2000), přičemž byla použita nadmořská výška jako podpůrná proměnná korelovaná s většinou klimatických prvků. Klimatické mapy byly vytvořeny pro tři časové období – referenční klima (1961-1990), klima v blízké budoucnosti (2021-2050) a klima ve vzdálené budoucnosti (2071-2100).

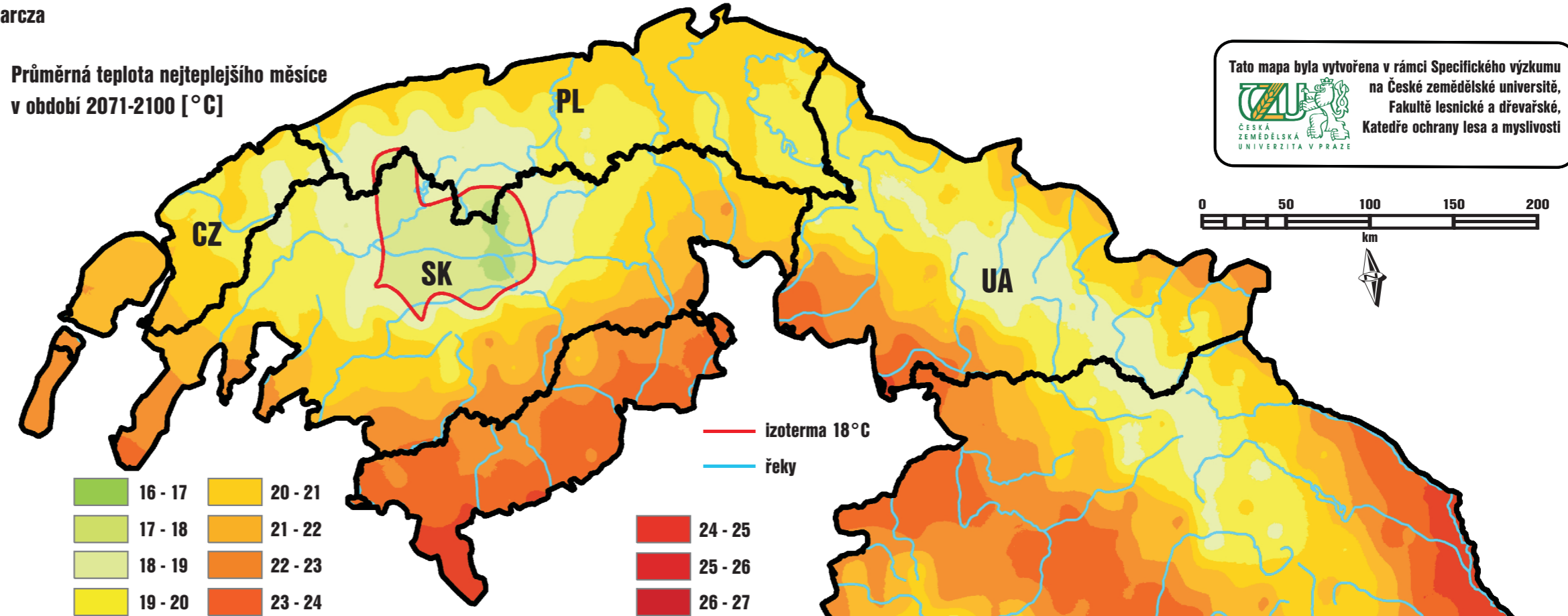
Pro hodnocení dopadů změny klimatu na lesy v Karpatech byla použita série bioklimatických proměnných podle Fang a Lechowicz (2006).

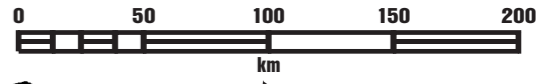
Rozšíření dubu v Karpatech

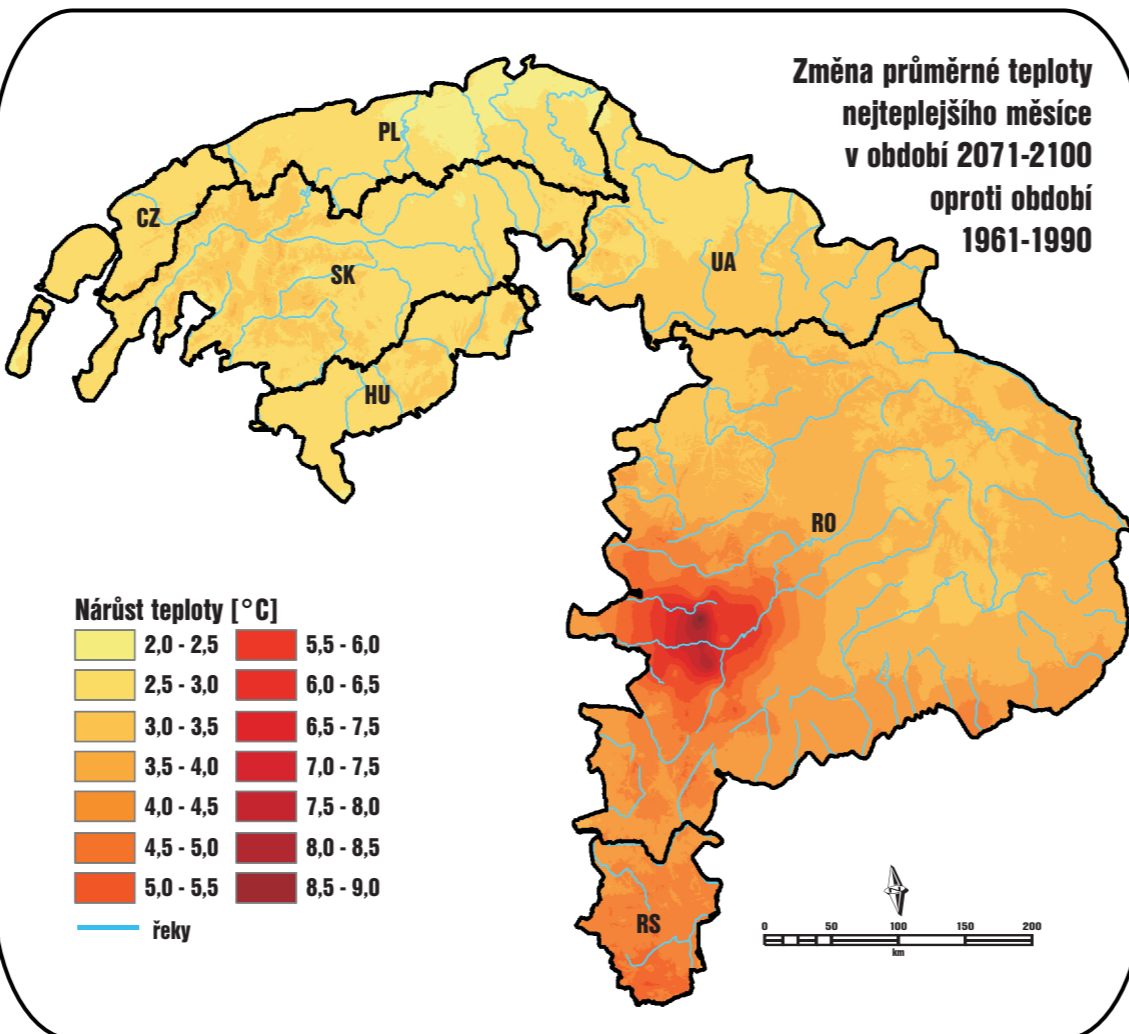
Průměrná teplota nejteplejšího měsíce v období 2071-2100 [°C]

Tato mapa byla vytvořena v rámci Specifického výzkumu na České zemědělské univerzitě, Fakultě lesnické a dřevařské, Katedře ochrany lesa a myslivosti

Změna průměrné teploty nejteplejšího měsíce v období 2071-2100 oproti období 1961-1990

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE DAT

Brus, D. J., Hengeveld, G. M., Walvoort, D. J. J., Goedhart, P. W., Heidema, A. H., Nabuurs, G. J., & Gunia, K. (2011). Statistical mapping of tree species over Europe. *European Journal of Forest Research*, 145-157.

Fang, J., & Lechowicz, M. J. (2006). Climatic limits for the present distribution of beech (*Fagus L.*) species in the world. *Journal of Biogeography*, 33, 1804-1819.

Goovaerts, P. (2000). Geostatistical approaches for incorporating elevation into the spatial interpolation of rainfall. *Journal of Hydrology*, 228(1-2), 113-129.

Haylock, M. R., Hofstra, N., Klein Tank, A. M. G., Klok, E. J., Jones, P. D., & New, M. (2008). A European daily high-resolution gridded data set of surface temperature and precipitation for 1950-2006. *Journal of Geophysical Research*, 113(D20), D20119.

Hlásny, T., Barcza, Z., Fabrika, M., Balázs, B., Churkina, G., Pajtik, J., Sedmák, R. & Turčáni, M. (2011). Climate change impacts on growth and carbon balance of forests in Central Europe. *Climate Research*, 47(3), 219-236.

Hudson, G., & Wackernagel, H. (1994). Mapping temperature using kriging with external drift: Theory and an example from Scotland. *International Journal of Climatology*, 14(1), 77-91.

Jump, A. S., Hunt, J. M. & Peñuelas, J. 2006. "Rapid climate change-related growth decline at the southern range edge of *Fagus sylvatica*." *Global Change Biology* 12(11): 2163-2174.

van der Linden, P., Mitchell, J. F. B., 2009. ENSEMBLES: Climate Change and its Impacts: Summary of research and results from the ENSEMBLES project. Met Office Hadley Centre, FitzRoy Road, Exeter EX1 3PB, UK, 160pp.

Mátyás, C., Berki, I., Czúcz, B., Gálos, B., Mórincz, N., & Raszlovits, E. (2010). Future of Beech in Southeast Europe from the Perspective of Evolutionary Ecology. *Acta Silvatica & Lignaria Hungarica*, 6, 91-110.